

KÚRIA

Bfv.III.1.234/2012/5.szám

A Kúria Budapesten, a 2013. év március hó 12. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t:

Az önbíráskodás büntettének kísérlete miatt M. Z. ellen folyamatban volt büntetőügyben a terhelt által - védője útján - benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva a Dunakeszi Városi Bíróság 6.B.274/2009/38. számú ítéletét, illetőleg a Budapest Környéki Törvényszék, mint másodfokú bíróság 14.Bf.564/2011/11. számú végzését hatályában fenntartja.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Dunakeszi Városi Bíróság a 2011. május 20. napján kihirdetett 6.B.274/2009/38. számú ítéletével M. Z. terheltet bűnösnek mondta ki 2 rendbeli folytatólagosan elkövetett önbíráskodás büntettének

kísérletében [Btk. 273. § (1) bekezdés], s ezért öt halmozati büntetésül 1 év börtönbüntetésre és 1 év közügyektől eltiltásra ítélte.

Elrendelte továbbá a Pesti Központi Kerületi Bíróság - a Fővárosi Bíróság, mint másodfokú bíróság 29.Bf.6285/2006/11. számú ítéletével 2006. november 22. napján jogerős - 2.B.80126/2005/34. számú ítéletével kiszabott 1 év 6 hónap, végrehajtásában 3 évi próbaidőre felfüggesztett fogházbüntetés végrehajtását, és kötelezte a terheltet a bűnügyi költség megfizetésére.

A védelmi fellebbezés alapján eljáró Budapest Környéki Törvényszék, mint másodfokú bíróság a 2012. június 1. napján hozott 14.Bf.564/2011/11. számú végzésével helybenhagyta az elsőfokú ítéletet.

Az elsőfokú bíróság az elkövetéskor hatályban volt büntetőtörvényt alkalmazta, s a jogi értékelésében a következőket fejtette ki.

A vagyoni igény nem volt jogos a két sértettel szemben, mert a polgári bíróság nem a korábbi cégüket kötelezte fizetésre. A terhelt részéről a vagyoni igény jogosnak vélt volt, mert a megítélt követelés a két sértett korábbi cégének tevékenysége alatt keletkezett. Az közömbös, hogy a terhelt mások (a fiai) érdekében lépett föl.

A terhelt testi épség ellen irányuló fenyegetést alkalmazott mindkét sértettel szemben, a fenyegetés a második sértett családjára és feleségére is kiterjedt. Ez olyan súlyos hátrány kilátásba helyezését jelenti, amely alkalmas volt arra, hogy a sértettekben komoly félelmet keltsen (Btk. 138. §). A sértettek komoly félelmét mutatja, hogy az első sértett 2008. december 29-én, a második sértett 2009. január 5-én rendőrségi feljelentést tett.

A terhelt a fenyegetéssel mindkét sértettet annak tevésére igyekezett kényszeríteni, hogy fizessenek, s mivel nem fizettek, a cselekmények nem váltak befejezetté, kísérletek maradtak. A befejezés azonban nem önkéntes elállás folytán maradt el, mivel a terhelt már 2009. január 5-én értesült, hogy a rendőrségre be kell mennie. Az önkéntes elállást kizárja a tagadása is, hiszen nem állította és nem is utalt rá, hogy korábban milyen célból és mit tett, majd ahhoz képest önként meggondolta volna magát.

Az elsőfokú bíróság - ítéletéből kitűnően - a folytatólagos elkövetést arra alapozta, hogy a terhelt mindkét sértettel szemben többször alkalmazott fenyegetést, és külön megemlítette, hogy a második sértettel szembeni fenyegetést először az első sértettel közölte.

A másodfokú bíróság a terhelt bűnösségére vont következtetést okszerűnek, a cselekmények minősítését pedig az anyagi jogi szabályokkal megfelelésben állónak találta. Külön kitért az önkéntes elállás kérdésére, aminek negálásában osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját.

A jogerős ügydöntő határozat ellen a terhelt - védője útján - nyújtotta be a 2012. augusztus 5. napjával keltezett felülvizsgálati indítványt, amit a 2012. augusztus 21. napján kelt újabb beadványában kiegészített.

Az indítvány a Be. 416. § (1) bekezdésének a), b) és c) pontját megjelölve, törvényes vád hiányában az eljárás megszüntetését, másodlagosan a kísérlettel való önkéntes elállás jogkövetkezményének alkalmazását kérte.

Az indítvány indokai szerint

- a vád azért nem törvényes, mert nem tartalmazza a bűncselekmény törvényi tényállásának megfelelő konkrét tényeket, így a konkrét elkövetési magatartást (BH 2009/140. II.), ezért az eljárást már a tárgyalás előkészítése során meg kellett volna szüntetni,
- az önbíráskodás és a zsarolás elkövetési magatartása megegyezik, az utóbbira a 4/2002. büntető jogegységi határozat pedig kimondja, hogy nem teljes (befejezetlen) kísérlet esetén lehetséges az önkéntes elállás, aminek nem feltétele, hogy a tettes a bűncselekmény véghezviteléről lemondását a sértett tudomására hozza.

Az indítvány további indokai szerint

- a fényképről és a hangról felismertetés nem felelt meg a Be. 122. § (3) bekezdésében írt szabályoknak,
- a bíróság a bizonyítás körében megsértette a büntetőeljárás azon alapelvét, hogy a vád bizonyítása a vádlót terheli [Be. 1. §, Be. 2. §, Be. 4. § (1) bekezdés], és sértette a kétségek értékelésére [Be. 4. § (2) bekezdés], az ártatlanság vélelmére (Be. 7. §), az önvádra kötelezés tilalmára (Be. 8. §), a bizonyítás tárgyára [Be. 75. § (1)-(2) bekezdés] vonatkozó szabályokat,
- a bíróság megsértette a bizonyítékok értékelésének [Be. 78. § (1)-(3) bekezdés] szabályait, döntése nem mérlegelésen alapul, hanem önkényes, mert minden esetben a sértetti vallomást fogadta el,
- a terhelti védekezés és a sértetti vallomások következetesek, így a terhelti védekezés elvetése aggályos, mert a sértetti oldal tanúi hallomásból, nem élményszerűen, ellentmondásosan vallottak, a terhelti oldal tanúinak vallomását viszont eleve gyengébb bizonyítottként vette figyelembe a bíróság,
- a bíróság nem fogadta el a terhelt új bizonyítékait, pedig szükséges volna a terhelt fiát kihallgató nyomozó és a nyomozást vezető tanúkenti kihallgatása, s ki kellene vizsgálni a terhelt

által a nyomozati iratismertetés után az ügyészséghez benyújtott beadványában foglaltakat,
- a védelem részéről új tanúk, bizonyítékok kerültek elő, ezek alapján bizonyítható volna, hogy a sértettek mások által igen sok esetben meg voltak fenyegetve, a terheltet valakivel összetéveszthették.

A Legfőbb Ügyészség a BF.2490/2012. számú átiratában a felülvizsgálati indítványt részben törvényben kizártnak, részben alaptalannak tartotta, s a megtámadott határozat tanácsülésen történő hatályban fenntartását indítványozta.

Álláspontja szerint a vád törvényes, mert a vádirat tényállása tartalmazza az önbíráskodás büntettét egyértelműen körülíró, leglényegesebb tényeket. Az indítvány nagyrészt a bíróság bizonyítékokat értékelő tevékenységének kifogásolásán keresztül támadja az irányadó tényállást, amelyben önkéntes elállásra utaló adat nincs.

A Kúria a Be. 420. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott.

A védő az indítványban foglaltakat fenntartotta.

A Legfőbb Ügyészség képviselője ugyancsak fenntartotta az átiratban foglaltakat, és kiemelte, hogy az önkéntes elállást kizárja, miszerint a terhelt még a feljelentés napján is alkalmazott fenyegetést.

A felülvizsgálati indítvány nem alapos.

A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, a jogerős ügydöntő határozattal szembeni jogi - és nem pedig ténybeli - kifogás lehetőségét biztosítja.

Felülvizsgálatban a felülbírálat

- az indítványhoz [Be. 423. § (4) bekezdés],
- a jogerős határozatban megállapított, s nem támadható tényálláshoz [Be. 423. § (1) bekezdés] és
- főszabályként a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos jogszabályokhoz [Be. 423. § (2) bekezdés] kötött.

Felülvizsgálati eljárásban bizonyításnak nincs helye [Be. 419. § (1) bekezdés, 388. § (2) bekezdés].

A tényállás irányadósága azt jelenti, hogy felülvizsgálatban a tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése sem külön-külön, sem pedig egymás viszonyában nem vizsgálható. Nincs lehetőség a bíróság bizonyítékokat értékelő tevékenységének, s ezen keresztül a bűnösség kérdésének, valamint a - minősítéssel kapcsolatos, vagy más büntető anyagi jogi szabály sérelme nélkül - kiszabott büntetés, illetve annak mértéke vitatására.

A jogkövetkeztetések helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható.

Ezzel szemben az indítvány a kiegészítő részében olyan eljárásjogi indokokat hozott föl, amelyek nem szerepelnek a Be. 416. § (1) bekezdésének c) pontjában konkrétan és kimerítően meghatározott, a felülvizsgálatra okot adó eljárási szabálysértések között.

Valójában az irányadó tényállás, illetve a bíróság mérlegelésének helyességét támadta, a bizonyítékok mikénti mérlegelését vitatta, átértékelését célozta, és ezen keresztül kifogásolta a bűnösség megállapítását - ami felülvizsgálatban kizárt.

A Be. 416. § (1) bekezdésének c) pontja alapján felülvizsgálati ok a Be. 373. § (1) bekezdés I. pontjának c) alpontja szerinti eljárási szabálysértés, és - miként a Be. 428. §-ának (2) bekezdése folytán felülvizsgálatban is - feltétlen hatályon kívül helyezés mellett az eljárás megszüntetését eredményezi, ha a bíróság törvényes vád hiányában járt el.

Az alapügyben a bíróság azonban nem járt el törvényes vád hiányában, a felülvizsgálati indítvány álláspontja téves.

A Be. 2. § (1) bekezdése szerint a bíróság ítélezése során törvényes vád alapján jár el. A Be. 2. § (2) bekezdése értelmében törvényes a vád, ha a vádemelésre jogosult (alaki feltétel) a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pontosan körülírt, büntetőtörvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi (tartalmi követelmény).

A vád törvényessége valójában a vádirattal szemben támasztott tartalmi követelmények [Be. 217. § (3) bekezdés] minimuma. Ezen belül - figyelemmel az indítványban foglaltakra - hangsúlyozandó, hogy a vád tárgyává tett cselekmény körülírása akkor pontos, ha a vádló indítványában ismertetett történeti tényállás hiánytalanul tartalmazza a bűncselekmény törvényi tényállási elemeinek megfelelő konkrét tényeket: az elkövetési magatartást, a cselekmény megvalósításának helyét és idejét stb.; ez egyben a vádirat Be. 217. § (3) bekezdésének b) pontja szerinti kellékének meglétét is feltételezi [1/2007. BK vélemény A.I.2.b) pont - ezen nyugszik az indítványban hivatkozott BH 2009/140. jogeset II. pontja is].

Miután a tartalmi követelmények minimumáról van szó, s ha ezek közül hiányzik a cselekmény pontos körülírása, a vád törvényes nem lehet. Az elemi törvényesség hiányának következménye, hogy az ilyen fogyatékossgú vád érdemi bírósági eljárás alapjául nem szolgálhat, ilyen esetben az eljárást meg kell szüntetni [Be. 267. § (1) bekezdés j) pont, Be. 275. § (1) bekezdés, 332. § (1) bekezdés d) pont].

A vádbeli cselekmény pontos körülírásának követelménye azt jelenti, hogy a vádnak egyértelműnek kell lennie, miáltal egyfelől és mindenekelőtt a bíróság számára biztosított a hatékony eljárásjogi kontroll mielőbbi alkalmazhatósága, másfelől hatékony védekezési esélye van a védelemnek.

A vád egyértelműsége, világossága tehát alapvetően a vád tárgyává tett cselekmény körülírásán is múlik.

A jelen ügyben benyújtott vádirat tartalmazta, hogy a terhelt egy korábbi elszámolási vitából adódó jogosnak vélt követelés behajtása végett 2008. december 29-én és később telefonon testi épség elleni fenyegetéssel arra akarta kényszeríteni az első sértettet, hogy 2 millió forintot fizessen, majd ezen összeg kifizetése érdekében 2009. január 5-én telefonon hasonló módon megfenyegette a második sértettet, és a sértettek a követelést nem teljesítették, hanem rendőrségi feljelentést tettek.

Ez a körülírás szűkszavú, mert nem jelöli az elszámolási vita, a követelés jogosnak vélhetősége és a fenyegetés mibenlétét, ugyanakkor törvényességi aggályról nem lehet szó.

A benyújtott vádirat tartalma - a nem vitatott alaki legitimációja mellett - eleget tesz az alanyi, tárgyi és büntetőjogi meghatározottság, valamint személyre konkretizáltság törvényi követelményének.

A Kúria leszögezi, hogy az irányadó tényállást szem előtt tartva az indítványban az önkéntes elállásra hivatkozás nélkülöz bárminő ténybeli alapot, az indítvány tehát e vonatkozásban tényálláson kívüli körülményre hivatkozott, ami felülvizsgálatban kizárt.

A tények vitatásának lehetőségét nem a felülvizsgálat, hanem egy további rendkívüli jogorvoslat, a perújítás nyithatja meg.

A Kúria erre figyelemmel csupán utal rá, miszerint az elsőfokú bíróság az önkéntes elállást döntően ténybeli alapon azzal vetette el, hogy a terhelt már 2009. január 5-én értesült arról, hogy a rendőrségre be kell mennie, a sértettek addigra feljelentették (ítélet 12. oldal utolsó bekezdés).

Az elkövetés idején hatályban volt büntetőtörvény szerint aki abból a célból, hogy jogos vagy jogosnak vélt vagyoni igénynek érvényt szerezzen, mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, az önbíráskodás büntettét követi el; és nem valósul meg önbíráskodás, ha az erőszak vagy a fenyegetés alkalmazása az igény érvényesítésének megengedett eszköze [Btk. 273. § (1)-(2) bekezdés].

Az elbírálás idejére, s a mai napig a szabályozás lényege változatlan maradt - azzal, hogy a (2) bekezdésbe minősített esetek lettek beemelve, s az eredeti (2) bekezdés szabálya a (3) bekezdésbe került át.

Az önbíráskodás fogalmi elemeit az elsőfokú bíróság a jogi értékelés körében helytállóan vette számba és indokolta meg a fennálltukat.

A Kúria ennek kapcsán rámutat a következőkre.

A bűncselekmény megnevezése azt juttatja kifejezésre, hogy az elkövető a vagyoni igényt nem a törvényes - alapvetően bírói - úton, hanem önhatalommal törekszik kikényszeríteni, s ezért a törvényhez igazodó köz nyugalomát sérti, amint azt a büntetőtörvényen belül elhelyezése mutatja.

A vagyoni igény jogosultja nem a terhelt, hanem a terhelt fiainak cége volt. De az, hogy az igény kit illet, közömbös, mert a törvény az elkövetést nem köti az elkövető saját vagyoni igényéhez.

A vagyoni igény pedig mindaddig fennáll, amíg kielégítést nem nyer. Vagyis a törvényes igényérvényesítési út teljes megkerülése, és a részbeni kiiktatása, azaz a megítélt követelés önhatalmú kikényszerítése egyaránt megengedhetetlen.

A vagyoni igény jogos volt, azt egyébként a polgári bíróság meg is ítélte. A terhelt viszont nem a polgári bíróság által kötelezettel szemben lépett föl. Miután azonban a terhelt fiainak követelése a kötelezett cég jogelődjéhez kapcsolódó alvállalkozásból eredt, és eredetileg is a jogelőd céget perelték, a kötelezett nemfizetését követően a terhelt tévedésének volt bizonyos ténybeli alapja (BH 2011/218. II.; Bfv.III.547/2010/8.), s ezért a vagyoni igény a terhelt részéről az adott sértettek tekintetében valóban jogosnak volt vélhető.

Az önbíráskodás elkövetési magatartása a tevésre (nem tevésre, eltűrésre) kényszerítés, melynek egyik módja a Btk. 138. §-a szerinti fenyegetés.

A jelen ügyben a terhelt a megítélt követelés megfizetésére akarta a két sértettet kényszeríteni, akikkel szemben testi épség elleni erőszak alkalmazását, vagyis súlyos hátrányt kilátásba helyező fenyegetéssel élt, s az alkalmas volt bennük komoly félelem keltésére, amit önmagában mutat, hogy mindketten feljelentést tettek a rendőrségen.

Nem büntethető kísérlet miatt, akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény befejezése [Btk. 17. § (3) bekezdés], ami büntethetőséget megszüntető okot képez [Btk. 32. § e) pont].

Az indítványban hivatkozott 4/2002. számú büntető jogegységi határozat a zsarolás, majd - a két bűncselekmény azonos elkövetési magatartása miatt - a BH 2008/83. számú jogesettel azonos EBH 2008/1683. számú elvi bírósági határozat az önbíráskodás kapcsán kimondta, hogy nem teljes (befejezetlen) ezen bűncselekmények kísérlete mindaddig, amíg a passzív alany (a sértett) nem kényszerül a tettes akarata szerinti magatartásra, s ezért emellett az önkéntes elállás nem kizárt.

A 4/2002. számú büntető jogegységi határozat indokolásában utalt jogesetek (BJD 2426.; BJD 2431.; BJD 2432.; BJD 9804.) által mutatottan töretlen az ítélkezési gyakorlat: önkéntes az elállás, ha a tettes külső körülmény kényszerítő befolyása nélkül, túlnyomórészt saját elhatározásából megváltoztatja a bűncselekmény véghezvitelére vonatkozó eredeti szándékát, s visszalép a megkezdett elkövetési magatartás tovább folytatásától.

Az irányadó tényállásban azonban nincs szó arról, hogy a terhelt közölte volna szándékának megváltoztatását a passzív alanyokkal (a sértettekkel), miként arról sem, hogy számukra a terhelt esetleges végleges visszalépése valamely külső körülményből (például számbavehető időmúlásból) felismertté válhatott volna.

Zsarolás esetében nemcsak akkor viseli az elkövető az elállás nem közlésének kockázatát, ha időközben befejezetté válik a kísérlet (4/2002. BJE), hanem akkor is, ha a nem teljes kísérlet esetében a rendőrség közbelépése folytán, cselekménye kísérleti szakban reked; a nem teljes kísérletnek ugyanis csupán az a jelentősége, hogy lehetőség van önkéntes elállásra, viszont nem jelenti, hogy kizárt a kísérletkénti értékelésének lehetősége (Bfv.III.817/2011/6.).

Jelen ügyben rendőrségi közbelépés nem történt. A sértettek a feljelentéssel kivonták magukat a kényszerítés hatása alól, így elkerülték a terhelt által kikényszeríteni szándékolt tevényt (fizetést). Az elkövetési magatartás tehát teljessé (befejezetté) nem válhatott, ámde ez a kísérletkénti értékelés lehetőségét nem tette kizárttá.

A Kúria végül megjegyzi, hogy a folytatólagos elkövetés [Btk. 12. § (2) bekezdés] megállapítása a jelen ügyben téves. Ezáltal azonban nem vált törvénysértővé a büntetés.

Önbíráskodás esetén - egyéb feltételek mellett - akkor folytatólagos az elkövetés, ha az elkövető ugyanazon sértettet kényszerít a korábbtól eltérő, más alapú (jogcímű) vagyoni igénynek eleget tenni.

A jogos vagy jogosnak vélt vagyoni igénynek való érvényszerzésre irányuló célzat ugyanis természetes egységbe vonja az elkövetési magatartások halmozódását, ismétlődését. Azaz legalábbis a minősítés szempontjából közömbös, hogy az elkövető egyidejűleg alkalmaz-e erőszakot és fenyegetést, illetőleg ezeket a vagyoni igény kielégítéséig újól is alkalmazza-e.

Ekként a Kúria - miután nem észlelt más olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése alapján hivatalból köteles - a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, s a megtámadott határozatokat a Be. 426. §-a alapján hatályában fenntartotta.

A végzés elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, felülvizsgálatát pedig a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja kizárja. Az esetleges újabb indítvánnyal kapcsolatos figyelmeztetés a Be. 418. §-ának (3) bekezdésén alapul azzal, hogy a bíróság - a Be. 421. §-ának (3) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén - az elutasító határozat hozatalát is mellőzheti.

Budapest, 2013. március 12.

Dr. Márki Zoltán s.k. a tanács elnöke, Dr. Feleky István s.k. előadó bíró, Dr. Székely Ákos s.k. bíró

A kiadmány hitelével:

írnok
BÉ